

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

СИДОРЕНКО ДЕНИС ІВАНОВИЧ

УДК 347.624.1

НЕДІЙСНІСТЬ ШЛЮБУ В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Хмельницькому університеті управління та права, Хмельницька обласна рада.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
ВАТРАС Володимир Антонович,
Хмельницький університет управління та права,
професор кафедри цивільного права та процесу.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України
КАЛАУР Іван Романович,
Тернопільський національний економічний
університет,
завідувач кафедри цивільного права і процесу;

кандидат юридичних наук, доцент
ГЛИНЯНА Катерина Іванівна,
Національний університет «Одеська юридична
академія»,
доцент кафедри цивільного права.

Захист відбудеться «29» травня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, конференц-зал (ауд. 907).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий «__» квітня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Черняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Шлюб як вільний союз жінки та чоловіка, на якому ґрунтується і на основі якого взагалі існує людське суспільство, укладається з метою забезпечення інтересів обох сторін, як в майновому, так і в немайновому сенсі. Жінка та чоловік можуть укласти шлюб з метою забезпечення реалізації особистих немайнових та майнових прав та обов'язків подружжя, в тому числі щодо спільно набутого майна, спільного ведення господарства, спільного виховання дітей. Дійсний шлюб в такому разі виступає юридичним фактом, що надає повноваження кожному із подружжя вчиняти юридично значимі дії в інтересах усієї сім'ї. У зв'язку із цим, виникає необхідність забезпечення правового захисту прав та обов'язків подружжя у дійсному шлюбі з боку держави, зокрема їх визнання з боку держави, можливість звернення до держави за захистом у випадку невиконання іншим із подружжя або третіми особами своїх обов'язків, які виникають із шлюбу. В той же час, для визнання укладеного сімейного союзу шлюбом необхідне дотримання сторонами при його реєстрації ряду вимог, які висуваються законодавством до такого виду сімейних союзів.

Вимоги, які ставляться до дійсного шлюбу або впливають із самої правової природи шлюбу (його укладення саме з метою створення сім'ї особами різної статі, відсутність примусу, обману або інших чинників, які унеможливають вільну згоду чоловіка та жінки на створення сім'ї, порушення вимог щодо процедури реєстрації шлюбу), або ставляться до осіб, які можуть укласти шлюб, або стосуються взаємного інформування один одного про обставини, суттєві для прийняття рішення щодо вступу у шлюб. Низка вимог, які є обов'язковими для дійсного шлюбу, виходять із норм моралі та біологічних норм, пов'язаних із зачаттям, народженням та вихованням здорових дітей. Недотримання вимог до дійсного шлюбу тягне за собою невизнання за особами, які його уклали, їх шлюбного статусу і, як наслідок, позбавлення неправомірно укладеного шлюбу правового захисту з боку держави, поширення на правовідносини між такими особами норм не сімейного, а цивільного права.

У зв'язку із цим, ще в найдавніші часи на рівні перших актів сімейного права були визначені умови, які впливали на визнання дійсності шлюбу з боку держави та суспільства, розкривався зміст кожної із умов шлюбу, значна частина з яких зберігає свою актуальність навіть в Україні, попри істотне оновлення сімейного законодавства на початку XXI століття. З одного боку, чинний Сімейний кодекс України (надалі – СК України) частково враховує закордонний досвід регулювання сімейних правовідносин, врегульовуючи відносини фактичного шлюбу, режиму окремого проживання подружжя, колишнього подружжя, а також допускаючи договірне врегулювання самим подружжями своїх майнових та особистих немайнових прав як подружжя та батьків. З іншого боку, інтеграція України до Європейського Союзу змушує доповнювати положення чинного сімейного законодавства низкою нових

положень, змінювати існуючі підходи зокрема до шлюбів, які укладаються із особами, які мають споріднення (однак не є близькими родичами) або здійснюють виховні функції один щодо одного, до переліку обставин, які можуть бути істотними для прийняття рішення про укладення шлюбу, вироблення позиції держави щодо інших сімейних та цивільно-правових союзів, зокрема такого як цивільне партнерство.

Темі недійсності шлюбу у сімейному праві було присвячено низку наукових публікацій, дисертацій та монографій таких вчених, як: М. В. Антокольська, І. В. Апопій, А. М. Белякова, Г. О. Блінова, О. Ю. Бикова, А. Б. Болховітінова (Райчук), В. І. Борисова, В. А. Ватрас, Т. В. Войтенко, К. М. Глиняна, В. С. Гопанчук, В. Ю. Євко, І. В. Жилінкова, Ю. О. Заїка, І. Р. Калаур, Л. В. Красицька Т. А. Кобзєва, Л. Ю. Ковтунова, А. М. Нечаєва, В. М. Пчелінцева, З. В. Ромовська, В. А. Рясенцев, Г. М. Санагурська, О. І. Сафончик, І. Л. Сердечна, А. П. Сергєєв, Н. Н. Тарусіна, Ю. М. Фетюхін, С. Я. Фурса, Ю. С. Червоний та інші.

Аналіз наукових досліджень зазначених учених, які присвячені теоретичним та практичним питанням визнання шлюбу недійсним, в тому числі питанням визначення поняття недійсності шлюбу, умов (підстав), за яких шлюб визнається недійсним, недоліки законодавчої техніки та судової практики з питань визначення порядку визнання шлюбу недійсним за рішенням суду або за рішенням органу державної реєстрації актів цивільного стану (надалі по тексту – ДРАЦС), свідчить, що ці питання, внаслідок їх складності та різноплановості, потребують комплексного наукового дослідження. Подібного комплексного дослідження у сімейному праві України не проводилось, є лише поодинокі дослідження окремих питань недійсності шлюбу, переважно компаративістського характеру.

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що дослідження питання недійсності шлюбу у сімейному праві є актуальним, має важливе теоретичне та практичне значення, що зумовило доцільність його проведення на рівні дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до наукової теми кафедри цивільного права та процесу на 2013-2017 роки «Удосконалення механізму правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» та на 2017-2023 роки «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105, що є складовою частиною наукової теми Хмельницького університету управління та права на 2013-2016 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 0108U008927) та на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Хмельницького університету управління та права 01 лютого 2016 року, протокол № 9.

Мета і задачі дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у визначенні поняття, юридичної природи інституту недійсності шлюбу та правових наслідків, які настають у зв'язку із визнанням шлюбу недійсним судом або анулюванням актового запису про шлюб, який є недійсним згідно із законом, формулювання наукових висновків та пропозицій щодо удосконалення сімейного законодавства України з предмету дослідження.

Для досягнення поставленої мети у дисертації передбачено вирішення таких *задач*:

– на підставі вивчення досягнень сімейно-правової доктрини здійснити аналіз теоретико-правових засад дослідження інституту недійсності шлюбу в сімейному праві, виявити особливості становлення та розвитку законодавства, що діяло на українських землях, щодо правового регулювання недійсності шлюбу;

– сформулювати поняття «недійсність шлюбу» та розкрити правову природу недійсності шлюбу як інституту сімейного права;

– визначити місце недійсності шлюбу серед інших схожих правових інститутів таких, як: розірвання шлюбу, припинення шлюбу, визнання шлюбу неукладеним;

– розкрити зміст абсолютних та відносних підстав недійсності шлюбу, які встановлені чинним законодавством;

– із врахуванням досягнень юридичної доктрини, зарубіжного досвіду та правозастосовчої практики обґрунтувати необхідність виділення інших підстав недійсності шлюбу;

– розкрити зміст загальних та особливих правових наслідків недійсності шлюбу для добросовісної та недобросовісної особи;

– викласти пропозиції та рекомендації теоретичного та практичного характеру щодо удосконалення чинного законодавства у розрізі теми дослідження.

Об'єктом дослідження є правові відносини, пов'язані із вступом у недійсний шлюб або шлюб, який в подальшому визнається недійсним, зміною або припиненням таких правовідносин, а також правовідносини, пов'язані із вирішенням питання про недійсність шлюбу або визнання шлюбу недійсним в судовому або адміністративному порядку.

Предметом дослідження виступає недійсність шлюбу у сімейному праві.

Методи дослідження. Достовірність результатів наукового дослідження забезпечується використанням низки методів: діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, історико-правового, порівняльно-правового. Їх використання дозволило визначити правову природу недійсності шлюбу у сімейному праві. Зокрема, використання *діалектичного методу* дослідження дало змогу розкрити зміст таких понять як «недійсність шлюбу» та «вільна згода жінки та чоловіка при укладенні шлюбу» (підрозділи 1.2, 2.2.3), зміст абсолютних та відносних підстав недійсності шлюбу (підрозділи

2.2 і 2.3). *Формально-логічний* метод дав можливість визначити поняття вільної згоди на укладення шлюбу та розкрити випадки, коли дотримується принцип добровільності при укладанні шлюбу (підрозділ 2.2.3), а також з'ясувати особливості реалізації правових наслідків недійсності шлюбу для добросовісної та недобросовісної особи (підрозділи 3.1 і 3.2). Цей же метод використано у підрозділі 1.2 для відмежування поняття «недійсність шлюбу» від інших подібних понять. *Системно-структурний* метод дозволив у підрозділі 2.1 сформулювати основні підходи до класифікації недійсних шлюбів на оспорювані та нікчемні та класифікації підстав недійсності шлюбу на абсолютні та відносні, а у підрозділах 3.1 і 3.2 – визначити зв'язок загальних та особливих правових наслідків недійсності шлюбу. У підрозділі 1.1 використано *історико-правовий* метод, що дозволило дослідити специфіку правового регулювання окремих недійсності шлюбу за законодавством, яке діяло на українських землях в минулому. *Порівняльно-правовий* метод дав змогу дослідити відмінності у визначенні поняття та основних правових підстав недійсності шлюбу за законодавством України та інших держав (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2. і 2.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що робота є першим в Україні комплексним науковим дослідженням поняття та правової природи недійсності шлюбу в сімейному праві. За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, що виносяться на захист, зокрема:

вперше:

1) обґрунтовано необхідність визнання недійсності шлюбів, укладених між особами однієї статі, в тому числі у випадку, якщо один з подружжя перебував у процесі зміни статі або змінив стать на момент або до реєстрації шлюбу та/або приховав зазначену обставину від іншого з подружжя;

2) обґрунтовано необхідність поширення правила про абсолютну недійсність шлюбу на випадки укладення шлюбу з особою, яка перебуває не тільки у іншому зареєстрованому шлюбі, а також у зареєстрованому цивільному партнерстві як союзі, який має ті ж правові наслідки, що і фактичний шлюб, у випадку, якщо один із подружжя є громадянином тієї країни, яка визнає цивільне партнерство як союз різностатевих пар;

3) обґрунтовано недоцільність встановлення заборони укладати шлюб між піклувальником та підопічним, патронатним вихователем та вихованцем, прийомним батьком (матір'ю) та прийомною дитиною, одним з батьків-вихователів та вихованцем дитячого будинку сімейного типу, оскільки відносини між цими особами припиняються у зв'язку із досягненням дитиною повноліття, а укладення шлюбу із неповнолітнім потребує надання судового дозволу на шлюб;

4) обґрунтовано необхідність визнання недійсності шлюбу, який укладено за заявою про реєстрацію шлюбу, поданою особою у відповідному психічному стані, що унеможлиблює її вільну згоду на укладення шлюбу на момент подання заяви про реєстрацію шлюбу, або недієздатною особою;

5) розкрито зміст поняття вільної згоди на укладення шлюбу, до якого запропоновано включити: добровільну згоду обох наречених на укладення шлюбу за відсутністю примусу для укладення шлюбу; дотримання строків та процедури реєстрації шлюбу; дотримання зобов'язання органу ДРАЦС ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередження про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу; інформування подружжя про свій стан здоров'я, хвороби, наслідком яких може стати (стало) порушення фізичного або психічного здоров'я іншого нареченого чи їхніх нащадків; відсутність стану особи, коли особа не повною мірою усвідомлювала значення своїх дій або могла керувати ними, в момент реєстрації шлюбу; відсутність порушень інших обов'язків подружжя та обставин, які можуть мати значення для подружжя та закону для вступу у шлюб;

вдосконалено:

б) поняття недійсності шлюбу в частині визначення його не тільки в матеріально-правовому (як наслідок недотримання вимог, які ставляться до шлюбу), а й процесуальному сенсі (як наслідок звернення особи до відповідного компетентного органу);

7) існуючий в юридичній доктрині підхід щодо поділу недійсних шлюбів на оспорювані та нікчемні, а підстав їх недійсності – на абсолютні та відносні, обґрунтовано належність шлюбів, які визнаються недійсними з підстав, передбачених ст. 40 СК України не до нікчемних, а до оспорюваних шлюбів, оскільки визнання шлюбу недійсним із зазначених підстав є обов'язком суду, інші підстави не впливають на факт недійсності шлюбу;

8) поняття «вільна згода жінки та чоловіка при укладенні шлюбу». Обґрунтовано необхідність використання такого формулювання і визначено його як укладення шлюбу жінкою та чоловіком, за відсутності обставин об'єктивного чи суб'єктивного характеру, які негативно впливають на добровільність вступу у шлюб, а також на сприйняття подружжям укладеного ним союзу як шлюбу, а сімейних правовідносин – як шлюбних правовідносин;

9) наукові погляди на підстави відсутності вільної згоди жінки та чоловіка на укладення шлюбу. Обґрунтовано доцільність розширення тлумачення поняття «відсутність вільної згоди жінки та чоловіка на укладення шлюбу» випадками неправильного трактування сімейних відносин між подружжям як шлюбу (сприйняття акту шлюбу), а також помилки щодо особи або статі подружжя під час реєстрації шлюбу;

10) позиції науковців щодо недійсності шлюбного договору, укладеного між особами у недійсному шлюбі. Доведено, що недійсність шлюбного договору не поширюється на ту частину, яка стосується прав та обов'язків подружжя як батьків, їх дитини та відповідних прав та обов'язків третіх осіб;

11) наукові погляди на визначення періоду, за який здійснюється збереження відповідних прав добросовісної особи у недійсному шлюбі, а саме: обґрунтовано, що таким періодом є проміжок часу з моменту реєстрації шлюбу до набрання рішенням суду законної сили про визнання його

недійсним для оспорюваних шлюбів або до моменту прийняття рішення органом ДРАЦС про анулювання актового запису про шлюб для нікчемних шлюбів;

12) наукові пропозиції щодо розширення прав добросовісної особи у недійсному шлюбі. Доведено необхідність їх доповнення не тільки іншими правами на утримання подружжя, які визначені у ст. 76 СК України, а й збереженням чинності договору про утримання подружжя в частині визначення права на утримання, яке здійснюється щодо добросовісної особи;

набули подальшого розвитку:

13) наукові позиції щодо розуміння правової природи недійсності шлюбу. Визначено, що недійсність шлюбу – це захід відповідальності щодо особи, яка знала про перешкоди для укладення шлюбу, однак з різних мотивів уклала його, з іншого боку, – захід захисту інтересів особи, яка правомірно помилялася щодо дійсності укладеного нею шлюбу;

14) погляди науковців щодо шлюбів, які укладені між зведеними братами та сестрами, мачухою, вітчимою і пасинком, падчеркою, усиновленою дитиною та родичами усиновителя. Обґрунтовано, що шлюби між зведеними братами та сестрами, мачухою, вітчимою і пасинком, падчеркою є небажаними із моральної точки зору, однак є дійсними, оскільки зазначені особи не мають кровного споріднення, а також знають про сімейно-правовий статус кожного із них як осіб, які не є кровно споріднені. Шлюби між усиновленою дитиною та родичами усиновителя є недійсними, зважаючи на те, що усиновитель та усиновлена дитина у сімейному праві прирівнюються до батьків та дітей;

15) позиції науковців, які визначають обставини, які негативно впливають на добровільність вступу у шлюб, а також на сприйняття подружжям укладеного ним союзу як шлюбу, а сімейних правовідносин – як шлюбних правовідносин, в результаті чого визначено вичерпний перелік таких обставин із врахуванням суті інституту шлюбу та усіх факторів, які негативно впливають на вільність згоди подружжя на укладення шлюбу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків та пропозицій дисертації у:

– у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень поняття та правової природи недійсності шлюбу в сімейному праві;

– у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Сімейне право», «Проблеми сімейного права» (акт про реалізацію результатів наукових досліджень Хмельницького університету управління та права від 20.11.2018 року);

– у нормотворчому процесі – для удосконалення сімейного законодавства у сфері визначення правових підстав недійсності шлюбу та процесуального порядку визнання шлюбу недійсним та скасування актового запису органом ДРАЦС;

– у правозастосовній діяльності судових та інших юрисдикційних органів – при вирішенні спорів, що виникають із сімейних правовідносин.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено на таких наукових та науково-практичних конференціях та круглих столах: Міжнародній науковій конференції «Шістнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 20-21 жовтня 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах» (м. Запоріжжя, 24-25 серпня 2018 р.), Міжнародній науковій конференції «Сімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 19-20 жовтня 2018 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 10 наукових працях, зокрема в 5 наукових статтях у фахових виданнях України, 2 наукових статтях у наукових періодичних виданнях іншої держави, 3 тезах доповідей на конференціях та інших наукових заходах.

Структура дисертаційного дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, чотирьох параграфів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 206 сторінок, з них основного тексту – 194 сторінки. Список використаних джерел складається з 166 найменувань і міститься на 19 сторінках, п'ять додатків розміщено на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами, визначено його мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, розкрито методологічні засади роботи, сформульовано наукову новизну, висвітлено практичне значення одержаних результатів, наведено перелік апробацій результатів дослідження, відомості про публікації за темою дослідження, структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади та історіографія інституту недійсності шлюбу в сімейному праві» складається з двох підрозділів, в яких проведено огляд літератури з тематики дисертаційного дослідження, а також досліджено особливості правового регулювання інституту недійсності шлюбу за законодавством, яке діяло на українських землях, а також відповідно до сучасного сімейного законодавства України визначено правову природу недійсності шлюбу, її місце серед інших сімейно-правових інститутів.

У **підрозділі 1.1 «Історія розвитку сімейно-правового інституту недійсності шлюбу за законодавством, яке діяло на українських землях»** проведено аналіз законодавства, що діяло на українських землях з початку виникнення перших грецьких міст-держав на їх теренах до сучасної

незалежної України, яке регулювало правові підстави та наслідки недійсності шлюбу та схожих із недійсністю шлюбу сімейно-правових інститутів. Зокрема, дисертантом зазначено, що питання недійсності шлюбу на українських землях до початку ХХ ст. підпорядковувалися православної церкві і церковному праву. Норми правових актів, що діяли на українських землях спочатку мали другорядний, побічний характер, в подальшому – відповідали церковним традиціям. Найчастішими підставами для визнання шлюбу недійсним в цей період були: недосягнення шлюбного віку; спорідненість; відсутність вільного волевиявлення наречених та згоди батьків на шлюб; існування дійсного шлюбу або наявність трьох попередніх шлюбів; наявність малого строку після смерті другого з подружжя; духовний сан та чернецтво; різна релігія наречених; душевна хвороба та фізична нездатність до подружнього життя.

Починаючи з ХХ ст., умови дійсності шлюбу втратили свій релігійний характер і на даний момент єдиними підставами для недійсності шлюбу залишаються підстави, що свідчать про відсутність вільної згоди на укладення шлюбу, споріднення або фіктивність шлюбних відносин.

У підрозділі 1.2 *«Поняття, юридична природа та місце інституту недійсності шлюбу в сімейному праві»* проведено аналіз теоретичних надбань юридичної науки з питання недійсності шлюбу, а також визначені основні теоретичні прогалини у вивченні цього сімейно-правового інституту, розкрито правову природу недійсності шлюбу у сімейному праві, його співвідношення із іншими правовими інститутами в сімейному праві, такими як припинення шлюбу, розірвання шлюбу та визнання його неукладеним.

Дисертантом запропоновано власне визначення недійсності шлюбу, а саме визначено його як наслідок недодержання в момент укладення шлюбу особами вимог, які прямо встановлені сімейним законодавством для його укладення, про існування якого заявляє одна із сторін, що звернулася з цієї причини до суду або іншого уповноваженого органу з метою встановлення факту порушення юридичних вимог до шлюбу та анулювання актового запису про шлюб.

Автор приєднується до висловленої в юридичній доктрині думки про те, що з одного боку недійсність шлюбу – це захід відповідальності щодо особи, яка знала про перешкоди для укладення шлюбу, однак з різних мотивів уклала його, з іншого боку, – захід захисту інтересів особи, яка правомірно помилялася щодо дійсності укладеного нею шлюбу, а також дітей, народжених у недійсному шлюбі.

Аналізуючи відмінні риси недійсності шлюбу від його припинення, розірвання та визнання його неукладеним, дисертант приходять до висновку, що критеріями відмінності в такому випадку є правові підстави, правові наслідки, момент настання відповідного юридичного факту.

Розділ 2 «Підстави недійсності шлюбу в сімейному праві» складається з трьох підрозділів і чотирьох параграфів, в яких визначено абсолютні та відносні підстави недійсності шлюбу.

У підрозділі 2.1 *«Загальні положення про підстави недійсності шлюбу»* проведено наукове дослідження змісту основних підстав недійсності шлюбу за сімейним законодавством України та інших держав.

Зокрема, автор погоджується із висловленою думкою в доктрині сімейного права щодо поділу недійсних шлюбів на оспорювані та нікчемні, а підстав їх недійсності – на абсолютні та відносні. Однак, на думку автора, до першої групи належать не тільки ті підстави, які передбачені ст. 39 СК України, що встановлюють випадки анулювання актового запису про шлюб органом ДРАЦС без провадження у справі про визнання шлюбу недійсним у суді першої інстанції та прийняття відповідного позитивного судового рішення, а й випадки про визнання такого шлюбу недійсним судом з підстав, передбачених ст. 40 СК України. Дисертант обґрунтовує свою думку тим, що визнання шлюбу недійсним з підстав, передбачених ст. 40 СК України, є обов'язком суду і його завдання лише встановити наявність відповідної підстави, у зв'язку із якою шлюб є недійсним, встановлення інших обставин не впливають на обов'язок суду визнати укладений шлюб недійсним.

У підрозділі 2.2 *«Абсолютні підстави недійсності шлюбу»*, який складається з чотирьох параграфів, проведено наукове дослідження змісту абсолютних підстав недійсності шлюбу за сімейним законодавством України. Крім вже існуючих підстав абсолютної недійсності шлюбу, автор запропонував та проаналізував нові.

Зокрема, в межах параграфу 2.2.1 *«Укладення шлюбу з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі»* автор пропонує в контексті проекту Закону України «Про цивільне партнерства» внести зміни до СК України, в яких передбачити, що жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі або цивільному партнерстві, а право на повторний шлюб мають лише після припинення попереднього шлюбу або цивільного партнерства, а шлюб, укладений з порушенням такої вимоги є недійсним; при цьому така підстав недійсності є абсолютною.

У межах параграфу 2.2.2 *«Укладення шлюбу між особами, які є родичами або мають інше споріднення з особами, які уклали шлюб»* автор визнає, що якщо суд, розглядаючи справу за позовом про визнання шлюбу недійсним з підстави, що його сторонами є усиновлювач та усиновлена ним дитина, вирішить, що шлюб між зазначеними особами не слід визнавати недійсним і слід залишити його в силі, у зв'язку із цим, відмовить у задоволенні позову про визнання шлюбу недійсним, усиновлення слід вважати припиненим, оскільки з точки зору сімейного права остаточно змінюється правовий статус усиновлювача та усиновленого на подружжя.

У параграфі 2.2.3 *«Укладення шлюбу з порушенням принципу добровільності»* автор обґрунтовує правильність використання таких термінів, які свідчать про порушення принципу добровільності при укладенні шлюбу:

«відсутність вільної згоди», «відсутність взаємної згоди осіб, що вступають у шлюб» або «порушення принципу добровільності шлюбу», як такі, що є аналогічними за змістом, дає авторське визначення вільної згоди жінки та чоловіка при укладенні шлюбу, зміст цього поняття та обставини, які свідчать про відсутність вільної згоди.

Дисертант вважає, що у випадку подання заяви про реєстрацію шлюбу особою у відповідному психічному стані, що унеможлиблює її вільну згоду на укладення шлюбу на момент подання заяви про реєстрацію шлюбу, або недієздатною особою, у органів ДРАЦС відсутні підстави для реєстрації шлюбу, оскільки заява про реєстрацію шлюбу підписана особою, яка не розуміла її змісту.

Дисертант пропонує доповнити абзац 2 ч. 1 ст. 40 СК України, який визначає питання вільної згоди на укладення шлюбу низкою додаткових підстав, зокрема: неправильне трактування сімейних відносин між подружжям як шлюбу (сприйняття акту шлюбу), а також помилка щодо особи подружжя.

У параграфі 2.2.4 *«Укладення шлюбу без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя та інших вимог, які ставляться до шлюбу»* дисертант пропонує у випадку укладення шлюбу особами, які є біологічно однієї статі, попри невизначеність такої підстави як підстави недійсності шлюбу, визнавати такий шлюб недійсним, оскільки порушена базова складова юридичної природу шлюбу – це союз саме чоловіка та жінки і повинен таким залишатися й надалі.

У підрозділі 2.3 *«Відносні підстави недійсності шлюбу»* наведено та досліджено відносні підстави недійсності шлюбу, зокрема: укладення шлюбу між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною з порушенням встановлених вимог (до скасування усиновлення); укладення шлюбу між двоюрідними братом та сестрою; між тіткою, дядьком та племінником, племінницею; укладення шлюбу з особою, яка приховала свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя і (або) їхніх нащадків; укладення шлюбу з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано права на шлюб.

Автор не погоджується із пропозицією встановити заборону укладати шлюб між піклувальником та підопічним, патронатним вихователем та вихованцем, прийомним батьком (матір'ю) та прийомною дитиною, одним із батьків-вихователів та вихованцем дитячого будинку сімейного типу, оскільки відносини між цими особами припиняються у зв'язку із досягненням дитиною повноліття, а суд при наданні права на шлюб повинен врахувати ступінь впливу інших сімейних відносин між особою, якій надається право на шлюб та іншою особою, яка може бути її піклувальником, патронатним вихователем, прийомним батьком або матір'ю, батьком-вихователем дитячого будинку сімейного типу, мачухою, вітчимою, іншою особою, яка взяла дитину в сім'ю. Надання права на шлюб в цьому випадку повинне припинити відносини піклування, патронату, прийомної сім'ї, між батьками-вихователем та дитиною у дитячому будинку сімейного типу.

Зважаючи на те, що в українському законодавстві не визначено переліку тяжких хвороб та хвороб, небезпечних для подружжя або їхніх спільних дітей, дисертантом запропоновано визначити такий перелік частково на рівні СК України (в частині прямого виділення таких хвороб, як ВІЛ-інфекція, венерична хвороба та туберкульоз), частково на рівні відповідного наказу Міністерства охорони здоров'я України.

Розділ 3 «Правові наслідки визнання шлюбу недійсним» містить два підрозділи, в яких досліджено питання загальних та особливих наслідків недійсності шлюбу для добросовісної та недобросовісної особи, а також проблеми, які виникають в судовій практиці та в роботі органів ДРАЦС з питань визнання шлюбу недійсним та анулюванням актового запису про шлюб.

У підрозділі 3.1 «Загальні правові наслідки недійсності шлюбу» визначено, що загальними правовими наслідками недійсності шлюбу є втрата його сторонами прав та обов'язків, передбачених Главами 6, 8, 9 і 10 СК України, якими визначені майнові та особисті немайнові права подружжя, обов'язок утримання подружжя у передбачених законодавством випадках, а також прав та обов'язків, які виникають у зв'язку із реєстрацією шлюбу за нормами інших актів законодавства.

Питання, якщо недобросовісна особа у недійсному шлюбі не бажає добровільно змінити своє прізвище, яким вона іменується без достатньої правової підстави, на думку дисертанта, можна вирішити шляхом ухвалення судом відповідного рішення за позовом іншої особи про зобов'язання недобросовісної сторони подати документи до органів ДРАЦС про зміну свого прізвища або за позовом у справі про недійсність шлюбу у разі, якщо заявлено додаткову вимогу щодо зміни відповідачем свого прізвища у встановленому порядку.

Дисертант приєднується до висловленої в юридичній літературі думки про те, що недійсність шлюбу не повинна впливати на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків та дитини, яка народилась у цьому шлюбі, а також прав та обов'язків третіх осіб, у частині, що визначена шлюбним договором.

Оскільки процесуальний порядок та момент втрати особою повної цивільної дієздатності, якщо вона була набута на підставі реєстрації шлюбу, який в подальшому був визнаний недійсним, невизначений, слід погодитися із пропозицією науковців щодо доцільності доповнення ст. 34 Цивільного кодексу України положенням про те, що суд, приймаючи рішення про визнання шлюбу недійсним, вправі прийняти рішення про втрату неповнолітньою особою повної цивільної дієздатності з моменту укладення шлюбу, визнаного недійсним.

У підрозділі 3.2. «Особливі правові наслідки недійсності шлюбу» розкриті правові наслідки, які притаманні саме добросовісній стороні у недійсному шлюбі.

Зокрема, автор зазначає, що в науковій літературі немає одностайності щодо того, за який період здійснюється збереження відповідних прав

добросовісної особи у недійсному шлюбі. На думку дисертанта, слід вважати, що набрання рішенням суду законної сили, незалежно від того чи анульований відповідний запис в органах ДРАЦС, припиняє відносини, які існували між особами з моменту реєстрації недійсного шлюбу, зважаючи на те, що анулювання запису про реєстрацію недійсного шлюбу органом ДРАЦС має вторинний характер щодо судового рішення про визнання шлюбу недійсним.

Автор приєднується до висловленої в юридичній доктрині думки про несправедливість обмеження прав добросовісної особи у недійсному шлюбі виключно тими правами, які визначені ст. 46 СК України, тому пропонує надати добросовісній особі весь обсяг прав, які мають подружжя після розірвання шлюбу, і повною мірою поширити аліментні права, які виникають у зв'язку із розірванням шлюбу та виникненням юридичних фактів, зазначених у ст. 76 СК України, на добросовісного з подружжя, а також включити до особливих правових наслідків подружжя збереження чинності договором про утримання подружжя, однак обмежити його дію тільки утриманням, яке здійснюється щодо добросовісної сторони.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні та вирішенні комплексу теоретичних і практичних проблем доктрини сімейного права, пов'язаних із комплексним вивченням поняття та змісту недійсності шлюбу у сімейному праві. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. В Україні в період від хрещення Київської Русі і до початку ХХ ст. питання недійсності шлюбу підпорядковувалися православної церкві і церковному праву. Норми правових актів, що діяли на українських землях спочатку мали другорядний, побічний характер, в подальшому – відповідали церковним традиціям. Починаючи з ХХ ст. умови дійсності шлюбу втратили свій релігійний характер і на даний момент єдиними підставами для недійсності шлюбу залишаються підстави, що свідчать про відсутність вільної згоди на укладення шлюбу, споріднення або фіктивність шлюбних відносин.

2. Недійсність шлюбу – це наслідок недодержання в момент укладення шлюбу особами вимог, які прямо встановлені сімейним законодавством для його укладення, про існування якого заявляє одна із сторін, що звернулася з цієї причини до суду або іншого уповноваженого органу з метою встановлення факту порушення юридичних вимог до шлюбу та анулювання актового запису про шлюб. Недійсним є шлюб, укладений із порушенням юридичних вимог до шлюбу, за умови якщо таке порушення визнане судом або іншим уповноваженим державним органом.

3. Недійсні шлюби залежно від підстав недійсності поділяються на оспорювані та нікчемні. Нікчемний шлюб є недійсним з моменту його укладення на підставі заяви, поданої до органу ДРАЦС і подальшого

анулювання актового запису про шлюб у випадку його нікчемності з підстав, передбачених ст. 39 СК України, або на підставі рішення суду про визнання такого шлюбу недійсним з підстав, передбачених ст. 40 СК України.

Оспорюваний шлюб є недійсним з моменту його укладення на підставі рішення суду про визнання такого шлюбу недійсним, однак шлюб визнається недійсним не тільки за наявності підстав, передбачених ст. 41 СК України, але й суд повинен взяти до уваги, наскільки цим шлюбом порушені права та інтереси особи, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення (в окремих випадках можлива санація недійсного шлюбу).

Підставами недійсності шлюбу є недотримання самої природи шлюбу як різностатевого сімейного союзу, що виключає перебування у іншому зареєстрованому шлюбі протягом періоду від реєстрації шлюбу до його припинення, укладення якого обома особами спрямовувалося на виникнення прав та обов'язків подружжя, є вільним і свідомим та виключає будь-який примус або інші протиправні дії, які негативно впливають на вільну згоду на укладання шлюбу або порушення вимог законодавства щодо недопущення укладення шлюбу між особами, які є родичами прямого ступеня споріднення або рідними братами та сестрами.

Підставою недійсності шлюбу можуть бути (у разі взяття судом до уваги, наскільки цим шлюбом порушені права та інтереси особи, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення) укладення шлюбу між особами, які є родичами або мають інше споріднення з особами, які уклали шлюб, про яких прямо зроблено вказівку у законодавстві, а також порушення інших вимог, які можуть негативно вплинути на дійсність шлюбу.

4. У зв'язку із зобов'язанням України запровадити інститут цивільного партнерства, слід поширити правила про абсолютну недійсність шлюбу на випадки укладення шлюбу з особою, яка перебуває не тільки у іншому зареєстрованому шлюбі, а також у зареєстрованому цивільному партнерстві як союзу, який має ті ж правові наслідки, що і фактичний шлюб, у випадку, якщо один із подружжя є громадянином тієї країни, яка визнає цивільне партнерство як союз різностатевих пар.

У випадку укладення шлюбу особами, які є біологічно однієї статі слід визнавати такий шлюб недійсним, оскільки порушена базова складова юридичної природи шлюбу – це союз саме чоловіка та жінки і повинен таким залишатися й надалі. Аналогічно недійсними є шлюби, якщо один з подружжя перебував у процесі зміни статі або змінив стать на момент або до реєстрації шлюбу та/або приховав зазначену обставину від іншого з подружжя.

Однією із підстав недійсності шлюбу у зв'язку із порушенням принципу добровільності є неправильне трактування сімейних відносин між подружжям як шлюбу (сприйняття акту шлюбу), а також помилка щодо особи (але не особистих якостей) подружжя.

У випадку подання заяви про реєстрацію шлюбу особою у відповідному психічному стані, що унеможлиблює її вільну згоду на укладення шлюбу на момент подання заяви про реєстрацію шлюбу, або недієздатною особою, у органів ДРАЦС відсутні підстави для реєстрації шлюбу, оскільки заява про реєстрацію шлюбу підписана особою, яка не розуміла її змісту, а такий шлюб у випадку його реєстрації органами ДРАЦС є недійсним.

5. Попри моральну несумісність шлюбних відносин між піклувальником та підопічним, патронатним вихователем та вихованцем, прийомним батьком (матір'ю) та прийомною дитиною, одним з батьків-вихователів та вихованцем дитячого будинку сімейного типу, мачухою і пасинком, вітчимом та падчеркою, зведеними братами і сестрами шлюби, укладені між ними є дійсними, оскільки між зазначеними особами немає біологічного або юридичного споріднення, а у випадку укладення таких шлюбів із неповнолітньою особою суд при наданні права на шлюб повинен врахувати ступінь впливу інших сімейних відносин між особою, якій надається право на шлюб та іншою особою, яка виконує виховні функції або знаходиться в одній сім'ї з особою. Відповідні правовідносини з приводу виховання або піклування припиняються у разі надання права на шлюб. Аналогічно автоматично припиняються відносини усиновлення з моменту прийняття рішення суду, яким залишено дійсним шлюб між усиновлювачем і усиновленою ним дитиною.

6. Набрання рішенням суду законної сили, незалежно від того чи анульований відповідний запис в органах ДРАЦС, припиняє відносини, які існували між особами з моменту реєстрації недійсного шлюбу.

Слід приєднатися до висловленої в юридичній літературі думки про те, що оскільки шлюбний договір може стосуватися прав та обов'язків третіх осіб, на їх права та інтереси не впливає недійсність шлюбу, тому у цій частині шлюбний договір не може визнаватися недійсним одночасно з визнанням шлюбу недійсним. Крім того, недійсність шлюбу не повинна впливати на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків та дитини, яка народилась у цьому шлюбі, навіть у частині, що визначена шлюбним договором.

Слід погодитися із несправедливістю обмеження прав добросовісної особи у недійсному шлюбі виключно тими правами, які визначені ст. 46 СК України. На нашу думку, слід надати добросовісній особі весь обсяг прав, які мають подружжя після розірвання шлюбу і повною мірою поширити аліментні права, які виникають у зв'язку із розірванням шлюбу та виникненням юридичних фактів, зазначених у ст. 76 СК України, на добросовісного з подружжя, а також включити до особливих правових наслідків подружжя збереження чинності договором про утримання подружжя, однак обмежити його дію тільки утриманням, яке здійснюється щодо добросовісної сторони.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Сидоренко Д. І. Теоретичні засади визначення поняття та юридичної сутності недійсності шлюбу у сімейному праві. *Університетські наукові записки*. 2017. № 3 (63). С. 130-140.
2. Сидоренко Д. І. Про підстави недійсності шлюбу за сімейним законодавством України та інших держав Європи. *Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць*. 2018. Випуск 18. С. 92-95.
3. Сидоренко Д. І. Підстави недійсності шлюбу за сімейним законодавством, що діяло на українських землях у Х–XXI ст.ст. *Університетські наукові записки*. 2018. № 1 (65). С. 45-56.
4. Сидоренко Д. І. До питання про укладення шлюбу між особами, які є родичами або мають інше споріднення з особами, які уклали шлюб. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. № 49. С. 147-151.
5. Сидоренко Д. І. К вопросу о заключении брака с лицом, которое одновременно находится в другом зарегистрированном браке или гражданском партнерстве как основании недействительности брака. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2018. № 2-2. С. 114-118.
6. Сидоренко Д. І. До питання про визначення поняття «вільна згода жінки та чоловіка при укладенні шлюбу» у сімейному праві. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. № 5 (23). С. 133-142.
7. Сидоренко Д. І. Загальні юридичні наслідки недійсності шлюбу за сімейним законодавством України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 3-4 (67-68). С. 148-157.
8. Сидоренко Д. І. До питання про співвідношення між недійсністю шлюбу та припиненням шлюбу у сімейному праві : збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції «Шістнадцяті осінні юридичні читання», (м. Хмельницький, 20-21 жовт. 2017 р.). Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2017. С. 145-147.
9. Сидоренко Д. І. Проблемні аспекти визначення правового режиму майна подружжя у недійсному шлюбі або шлюбі, визнаному недійсним : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах» (м. Запоріжжя, 24-25 серп. 2018 року). Запоріжжя : Видавництво Класичного приватного університету, 2018. С. 43-45.
10. Сидоренко Д. І. До питання про помилку як підставу недійсності шлюбу. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції «Сімнадцяті осінні юридичні читання», (м.Хмельницький, 19-20 жовт. 2018 року) Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2018. Частина друга. С. 92-94.

АНОТАЦІЯ

Сидоренко Д. І. Недійсність шлюбу в сімейному праві. – Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Хмельницький університет управління та права, Хмельницький, 2019.

В роботі проведено аналіз теоретико-правових засад та історіографії інституту недійсності шлюбу; сформульовано поняття «недійсність шлюбу» та розкрито правову природу та місце інституту недійсності шлюбу в сімейному праві; розкрито зміст абсолютних та відносних підстав недійсності шлюбу, які встановлені чинним законодавством, зокрема укладення шлюбу з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі, між особами, які є родичами або мають інше споріднення, з порушенням принципу добровільності, укладення фіктивного шлюбу, обґрунтовано необхідність виділення інших підстав недійсності шлюбу; розкрито зміст загальних та особливих правових наслідків недійсності шлюбу для добросовісної та недобросовісної особи, в тому числі у зв'язку із анулюванням актового запису про шлюб органами державної реєстрації актів цивільного стану.

Серед іншого автором обґрунтовано необхідність визнання недійсності шлюбів, укладених між особами однієї статі, в тому числі у випадку, якщо один з подружжя перебував у процесі зміни статі або змінив стать на момент або до реєстрації шлюбу та/або приховав зазначену обставину від іншого з подружжя.

Ключові слова: недійсний шлюб; визнання шлюбу недійсним; підстави недійсності шлюбу; умови дійсності шлюбу; правові наслідки недійсності шлюбу.

АНОТАЦІЯ

Сидоренко Д. И. Недействительность брака в семейном праве. - квалифицированная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 «Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право». – Хмельницкий университет управления и права, Хмельницкий, 2019.

В работе проведен анализ теоретико-правовых основ и историографии института недействительности брака; сформулировано понятие «недействительность брака», раскрыто правовую природу и место института недействительности брака в семейном праве; раскрыто содержание абсолютных и относительных оснований недействительности брака, установленных действующим законодательством, в частности заключения брака с лицом, которое одновременно находится в другом зарегистрированном

браке, между лицами, являющимися родственниками или которые имеют другое родство, с нарушением принципа добровольности, заключение фиктивного брака, обоснована необходимость выделения других оснований недействительности брака; раскрыто содержание общих и особых правовых последствий недействительности брака для добросовестного и недобросовестного лица, в том числе в связи с аннулированием актовой записи о браке органами государственной регистрации актов гражданского состояния.

Среди прочего автором обоснована необходимость признания недействительности браков, заключенных между лицами одного пола, в том числе в случае, если один из супругов находился в процессе изменения пола или сменил пол на момент или до регистрации брака и / или скрыл указанное обстоятельство от другого супруга.

Ключевые слова: недействительный брак; признание брака основания недействительности брака; условия действительности брака; правовые последствия недействительности брака.

SUMMARY

Sydorenko D. I. Invalidity of marriage in family law. – Qualifying scientific work on the manuscript.

The dissertation for the scientific degree of Candidate of Science of Law on specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Process; Family Law; International Private Law. – The Khmelnytsky University of Management and Law, Khmelnytsky, 2019.

The dissertation is devoted to the study of the legal nature of the institute of invalidity of marriage, the legal conditions for invalidity of a marriage, legal consequences arising in connection with the recognition of marriage as invalid by court or annulment of an act record of marriage, which is invalid in accordance with the law.

The concept of modern understanding of the notion, legal nature of the institute of invalidity of marriage and legal consequences arising in connection with the recognition of a marriage by an invalid court or annulment of an act recording of a marriage that is invalid in accordance with the law is developed in the work.

Author analyses theoretical and legal principles of research of the institute of invalidity of marriage; the peculiarities of the formation and development of legislation that was active in the Ukrainian lands regarding legal regulation of marriage nullity were revealed; the notion of "invalidity of marriage" is formulated and its content and legal characteristics are highlighted, the place of invalidity of marriage among other similar legal institutes is determined, such as: dissolution of marriage, termination of marriage, recognition of unmarried marriage; the content of absolute and relative grounds of invalidity of marriage established by the current legislation is disclosed, in particular, the conclusion of a marriage with a person who is simultaneously in another registered marriage between persons who are relatives or have another kinship in violation of the principle of voluntariness without the intention of creating a family and the acquisition of the rights and responsibilities of

the spouses, the conclusion of a fictitious marriage and violation of other requirements for marriage, taking into account the achievements of legal doctrine, foreign experience and law enforcement practices, justifies the need for you division of other grounds of invalidity of marriage; the content of general and special legal consequences of marriage invalid for a fair and unscrupulous person is disclosed, including in connection with the cancellation of the record of marriage by the state bodies for the registration of acts of civil status; The propositions and recommendations of the theoretical and practical character concerning the improvement of the current legislation in the context of the topic of research are described.

The division of invalidity of marriages into an insignificance of marriage and an appeal of marriage. court and disputed is supported by author, however, it is determined that a insignificant marriage is invalid from the moment of its conclusion on the basis of an application submitted to the state registration body of civil status acts and the subsequent annulment of the record of marriage in the event of its insignificance on the conditions, stipulated by Art. 39 of the Family Code of Ukraine, or on the basis of a court decision declaring such marriage invalid on the grounds stipulated in Art. 40 of the Family Code of Ukraine, and the appeal marriage is a marriage that is inaccurate since its conclusion on the basis of a court decision declaring such marriage invalid, but the marriage is declared invalid, not only in the presence of the grounds provided for in art. 41 of the Family Code of Ukraine.

The main conditions for the invalidity of marriage are revealed, it is proposed to expand their number of new conditions, specify the existing conditions for the invalidity of marriage. In particular, the necessity of extending the rule of absolute nullity of marriage to cases of marriage with a person who is in a registered civil partnership in the event that the institution of civil partnership in the part of the family union of different-sex couples is accepted as well as the distribution of the separate legal consequences of the actual marriage to the relationship is justified, which arise from civilian parity; the nullity of the marriage concluded on the application for registration of the marriage filed by the person in the appropriate mental condition, which makes it impossible for her free consent to marry at the time of application for registration of the marriage or incapacitated person, substantiated the need for marriage to be invalid if it is concluded between the siblings and sisters, stepmother, stepfather and stepchild, stepchild, adoptive child and adoptive parent's relatives.

Key words: invalid marriage; nullifying a marriage; the condition of validity of marriage; legal consequences of invalidity of marriage.

Підписано до друку 22.04.2019. Зам. № 7
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60х90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96